

ישעיהו ב' פסוקים י-יא

עד עכשיו ישעיהו דיבר על השחיתות המוסרית - מכאן הוא מתחיל לדבר על החלק העיקרי בנבואתו, עבודת האלילים.

פרופסור יאיר הופמן אומר שלפי ישעיהו עבודת האלילים אינה טיפשות של האדם, אלא בעצם ביטוי להערצת האדם את עצמו, שבנה את הפסלים. עבודת האלילים היא סוג של שליטה - עצם זה שהאדם בוחר איזה אל לעבוד או כמה אלים לעבוד, או לאיזה אל לפנות באותו רגע) זה נותן לו שליטה. האדם לוקח לעצמו את כל אפשרויות הבחירה. הניגוד בין עבודת האלילים לבין מה שישעיהו דורש מבני האדם זה להבין שעבודת ה' זה לקחת מעצמך את השליטה. המעבק העמוק הוא איך מתנהלים הדברים - האם האדם בוחר או אלוהים בוחר. בניגוד לאלילים, שתלויים באנשים שיאמינו בהם, קיומו ומעמדו של האל היחיד אינו משתנה בין אם יאמינו בו ובין אם לא.

"בוא בצור" - האדם נחבא בין האבנים. "והטמן בעפר" - האדם בסופו של דבר חוזר לאדמה. הנביא מתאר את שפלותו של האדם לעומת גבוהותו של האל. הוא מפרט רשימה של סמלים לדברים גבוהים, ואומר שהאל גבוה מהם.

היה ניתן לחשוב שהנביא ישים את האל ובני האדם בצד אחד, ואת האלילים - שהם חסרי משמעות - בצד האחר. במקום זה הוא שם את האל הנצחי בצד אחד, ואת בני האדם והאלילים - שהם בני תמותה, וסופם לחלוף מן העולם - בצד האחר. הוא אומר - רק האל הוא בעל ערך נצחי, ואילו אתם, ושיקול הדעת שלכם, והרצון שלכם לשלוט - הם בני חלוף בדיוק כמו האלילים.

בפסוק י"ט כתוב "ובאו במערות צורים ובמחילות עפר" - הכוונה לאלילים. האל יבוא במלוא כבודו והאלילים יתחבאו במחילות. הביטוי "לחפור פירות ולעטלפים" קצת לא מובן:

- ר' אליעזר מבלגנצי נותן פרוש אסוציאטיבי לפי ההקשר - הוא לא באמת מפרש את המילים, הוא פשוט אומר שהמשמעות שבני האדם ישליכו את האלילים, שפעם נהגו בהם במורא ובקדושה, לאשפות, לקרקע.

- שד"ל (לשמואל דוד לוצאטו), פרשן מהמאה ה-17 - תקופה יותר מודרנית, הוא יהודי שמגיב לביקורת המקרא. הוא מפרש שהמילים "לחפור פירות" "צריכות להידבק זו לזו" - כלומר חפרפרות. האדם, שיראה שהאלילים לא עוזרים לו, ילך להשתחוות לחפרפרות ולעטלפים - יצורים ששוכנים במחילות ומערות. שד"ל טוען שבמקור "לחפור פירות" הייתה מילה אחת, ויש טעות בספר. זהו פרשן ביקורתי יחסית, שלא מסתפק בפירוש מין ההקשר, ומתעקש לפרש כל מילה - גם אם צריך למצוא טעויות בטקסט.

המשמעות של המילה "לחפור פירות" דומה, הקונטקסט של הפסוק שונה.

- רוני גולדשטיין, פרשן מהמאה ה-21, משווה גם לטקטים מחוץ ליהדות. הוא אומר שבטקסים המסופוטמיים העכברים והעטלפים הם דימוי לאויב בורח, ומשם ישעיהו שאב את הביטוי - האלילים יסתתרו במחילות כמו עכברים ועטלפים מפחת האל. זו גישה מודרנית - לצאת מהקונטקסט המקראי לקונטקסט של התקופה.

הנביא לא סתם בחר להגיד "לחפור פירות ולעטלפים" וגם לא סתם בחר להגיד "ובאו במערות צורים ובמחילות עפר". זה ביטוי מאותה תקופה, ולכן לא צריך לפרש אותו באופן מילולי.

אם גולדשטיין צודק בהשערה שלו, הפירוש הוא לא של אלילים שנזנחים, אלא של עלילים שבורחים כמו אויב מובס.

גולדשטיין בעצם טוען שהאלילים לא סתם יושפלו לעפר, אלא יהפכו להיות נרדפים כמו האויבים שלהם.

פרקים ג'-ד'

פרקים ג' וד' הם בעצם יחידה אחת. המסגרת של הפרקים היא גשם - בתחילת פרק ג' אלוהים יקח את הגשם - את המים ואת הלחם - מירושלים, ובסוף פרק ד' הוא מחזיר אותם. הפרשן נוח כותב שכולם עסוקים בנסיון למצוא רקע פוליטי או היסטורי לפרקים, כשבעצם צריך לקרוא אותם על רקע הבצורת. הנביא מדבר על הגשם והבצורת, ואומר שזו תגובה על עבודת האלילים. כשאין לחם ואין מים, כל המנהיגים - "גיבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן, שקר חמישים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש" - מול הרשימה הזו של מנהיגים, העם יתקומם - "נערים שריהם ותעלולים ימשלו בס". ביום הזה אף אחד לא ירצה להיות מנהיג בהיעדר תנאים - "לא אהיה חובש וביתי איל לחם ואין שמלה לא תשימוני קצין עם". "וחטאתם כסדום הגידו לא כיחדו אוי לנפשם כי גמלו להם רעה" - הם חטאו כמו סדום, ולכן שלא יתפלאו כשהם נענשים. "ניצב לריב ה' ועומד לדין עמים" - כשאלוהים ישפוט את כל העמים, הוא ישפוט לחומרה את עם ישראל. בהמשך הנביא מדבר על בנות ציון, ואומר שיבוא יום שבו כל הבגדים והתכשיטים והבשמים שבהן הן מתהדרות יוסרו, כל הלבוש ההדור יתחלף בשקים ובגדי אבלות, הן יהיו אלמנות. הנשים יהיו כל כך בזויות ששבע נשים יחזיקו בגבר אחד מרוב יאוש למצוא שיוך, ולא ידרשו ממנו לפרנס אותן. הנביא לא רוצה לסיים בנימה כל כך שלילית, ולכן מסיים בנבואת נחמה - "אם רחץ אדני צואת בנות ציון ואת דמי ירושלים ידח מקרבה ברוח משפט וברוח בער" - אלוהים ינקה את העם מהחטאים, ו"וברא ה'" על כל מכון הר ציון ועל מקראה ענן. יומם ועשן ונגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חופה. וסוכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרמם וממטר" - בסופו של דבר הבצורת תסתיים.